

נמל חיפה: מקור הכוח, הכסף והשלטון של חושי ואלמוגי, עליו הם נאבקים

מה יקרה אם לא ישלמו? אפשר ללמוד משהו על כך, מן השביתה הקטנה שפרצה בנמל, בחורף זה. כשלושים פועלים דרשו תוספת של לירה אחת ליום, עבור ביצוע עבודה מסוימת. אלטוביה, שביקש להוכיח כמה קרובה לליבו טובת הלקוח, וכמה הוא משתדל לצמצם את ההוצאות, דחה את דרישת הפועלים. אלה הכריזו שביתה. היה זה בשיא עונת ייצוא ההדרים, האוניות התבטלו בנמל ומחוצה לו, המחסנים התמלאו, קרונות הפרי עמדו על הפסים, ובאין אפשרות לשלוח פרי לנמל הופסקה עבודת הקטיף של 6000 פועלי הפרוסים. ארץ סקנדינבית, שחתמה על חוזה לקניית פריהדר ב-100 אלף דולר, הודיעה שאם לא תקבל את הפרי מיד, תבטל את החוזה.

הסכנה: תקיעת סכין בגב

כדאי מאוד לזכור דוגמה זו. כי רשות הנמלים אינה מתכננת רק להתגונן בפני הדרישה החיפאית, שחוקק מועצה עצמאית. במסיבת עיתונאים, שערך לפני שבועות אחדים, הצהיר לסקוב ברורות, שהוא מתכוון להכריח את שרותי נמל מאוחדים לחתום על חוזה עבודה עם הרשות. הוא לא פירש את התוצאות האפשריות. אולם הן ברורות לגמרי. אין להניח שלסקוב יתנגד להמשכת העבודה הקבל-נית על פי שיטת הקוסט-פלוס. אולם הוא ידרוש לראות את ספרי החשבונות. הוא ירצה לראות מה מורכב הקוסט. כי אחת ממטרותיו המוצהרות של לסקוב, עליה הודיע באתר מסיבה, היא להקל על ביצוע תוכניות הממשלה לעודד את הייצוא. הקטנת תעריפי הנמלים במידת האפשר, היא צעד יסודי בכיוון זה. אם הקטנה זו פירושה מלחמה עם החברה הקבלנית — לא יתחמק לסקוב מן המערכה. הוא כבר הוכיח זאת בעבר, כחייל.

אלא שהפעם ייאלץ ללחום בתנאים אחרים לגמרי. במל-חמה מסוג זה, מסוכנת הרבה יותר תקיעת הסכין בגב מן המהלומה הגלויה בחזית. לסקוב עשוי ללחום על היעד שנקבע לו — הבראה משקית — אך אלה שקבעו את היעד, עשויים באתר קלות למכור אותו, בשל שיקולים מפלגתיים. מה עוד, שאלטוביה יכול לנופף באיום של השבתת הנמל, אשר דרכו עוברים 80 אחוז ממטעני הייצוא והייבוא של הארץ.

לא מרחמת פרסמוגיה

יתכן שלסקוב פתח מוקדם מדי במערכה. יתכן כי גילוי כוונותיו הסופיות להנהיג סדר ויעול הבהיל את הבוסים של חיפה בטרם היה לסקוב מוכן להתמודדות מכרעת. אולם אין לו תזה ברורה: הבוסים פתחו במערכה, והוא חייב ללחום — לא על אינטרסים אישיים ולא על פרסטיגיה, כי אם על תפיסה יסודית, האומרת שאין להפקיר את הנמלים לידי הנהלות מקומיות צרות-אופק, היכולות להחניק בתחומיהן את זרם הסחר.

כבר בשנה הבאה יוצר מצב חמור בנמלים, כאשר יגדל ייצוא ההדרים ב-50 אחוז, 8.5 מיליון תיבות ל-12 מיליון. משלוחי הפוספטים והאשלג גדלים אף הם מדי שנה. תוכנית הפיתוח של הנמלים לשלוש השנים הבאות — אם רוצים להדביק את קצב הסחר — תסתכם ב-170 מיליון ל"י. תוכנית זאת, ותוכנית השנים שלאחר מכן, יכולה לבצע רק רשות מרכזית, מתוך שיקולים כלל-ארציים.

מועצת רשות הנמלים, שהתכנסה השבוע לדון בבקשה החיפאית, לא סיכמה עדיין את הויכוח. ששת המנהלים הכלליים (אוצר, מסחר ותעשייה, פיתוח, חקלאות, פנים ועבודה), ונציגי המועצה לשיק פריהדר, התאחדות בעלי התעשייה, האיגודים המקצועיים והספנות היו מאוחדים בדעתם, כי הפיכת נמל חיפה לאי עצמאי לא תתרם לעניין פיתוח הנמלים בארץ. אך העניין לא תם בכך: צפייה עדיין ההכרעה בממשלה.

שם יכולים הבוסים של חיפה לזכות בנצחון. יהיה זה נצחון שירוקן את רשות הנמלים החדשה מתוכנה, יחייב בודאי את לסקוב להסיק מסקנות. אך לא זה העיקר. העיקר היא, שנצחון הבוסים החיפאיים עשוי להוציא ממסלולו את פיתוח המתוכנן של הנמלים, דחוקא בשעה שהוא מתחיל להתקדם. הכשלת תוכניות אלה תבטא במחסנים הנחנקים מרוב סחורה, בפרי הנרקב על העצים, במיפעלים שאינם יכולים לקבל גלמים כסדרם או לייצא סחורה במועדים שנחתיבו בהם.

כי הנמלים הם צהר-הבוקבוק של הכלכלה הלאומית. תחום אותו בפקק — ונחסם הגולל על הכלכלה כולה.

ואחזקה. בעולם נהוג כי קבלנים של שירותי נמל יבצעו את עבודתם באחת משתי דרכים: או שהם קובעים בעצמם את התעריפים וגובים אותם ישירות מן הלקוחות; או שהם עובדים על פי שיטת קוסט-פלוס. הם מחשבים את הוצאותיהם, מוסיפים את האחוז המוסכם, ולפי זה קובעים את התעריפים. מינהלת הנמל גובה את התעריפים, משלמת בסוף השנה את חשבון הקבלן.

בחיפה נהוגה השיטה השנייה. אלא שמעולם לא הצליח איש לבדוק את חשבונות שירותי נמל מאוחדים. אין איש יודע כמה באמת עולה לחברה זו להטעין טון של סקסטיל או חימיקלים. היא קובעת סכום, מוסיפה עליו את אחוזי-הריחה המוסכמים, ומינהלת הנמל חייבת לגבות את הסכום מהלקוח ולשלמו לחברה. מה כולל מחיר זה? זהו סודה הגדול של חושיסטאן, והוא מופקד בידי ידם שרק מעטים שמעו עליו: יצחק אלטוביה, מנהל חברת שרותי נמל מאוחדים והבוס האמיתי של נמל חיפה.

כשהלקוח משלם — הכסף אינו בעייה אצל אלטוביה. הוא רוצה לשלם משכורת כפולה לאחד מעובדיו; איש לא יאמר לו לא. הוא ממילא תוכנס לחישוב הקוסט-פלוס. הוא רוצה לשלם שכר מלא לאנשי האגרוף של אבא חושי, ולרשום אותם כסחארים, או פקידים, או מכונאים סוג א' גם זה אפשר. הוא רוצה להפריש 50 אלף לירות לקרן הבחירות של אבא חושי? אין קל מזה. האזרח הקונה תרופה בבית-המרקחת ישלם את חלקו בתרומה זו, אחרי שכוסתה על-ידי היבואן שהכניס את סחורתו דרך נמל חיפה. אלטוביה רוצה לקנות עסקן עותי, הגורם צרות לאבא חושי בשכונת? אפשר לתת לו את הפה. הכל לפי השיטות השולח מעלי-גשם לאמריקה ישלם את הכסף. זה מייקן את התוצרת הישראלית ומגביל את אפשרות הייצוא? מה חבל! ואם יאיים מישוה להפריע, או להלשין — לא חסרים בירוניס-בשכר שיסתמו לו את הפה. הכל לפי השיטות הבדוקות שפותחו ושופצו על-ידי הגאוגסטרים של חושי הכרך גיורוק. אין גם גבול לדרושותיה הסספיות של החברה. כי היא יודעת שהלקוח חייב לשלם — או...

עם קום רשות הנמלים, למשל, הגישה החברה חשבון על הכסף המגיע לה "לכיסוי הפסדים". משרד התחבורה שלם לה 900 אלף לירות לכיסוי הפסדים אלה. שאיש לא בדק את טיבם, וכרזרבה לעתיד — בתנאי שלא תביא בדרישות חדשות. החברה קיבלה את הכסף, דורשת עתה תוספת. יש לה הוצאות, הרי.

בנוי על ריכוז, כשכל איזור מייצא ומייבא כל דבר — פרט לאילת, הקרובה למירבני המינראלים. הנמלים גם אינם יכולים להתחרות במחיריים. כי התעריפים אינם נקבעים על-פי היצע וביקוש, אלא על פי מדיניות המחירים של הממשלה. תעריף הטענת פוספאטים, למשל, נמוך ממה שהיה צריך להיות לפי תחשיב מסחרי. אולם נמל אשדוד, למשל, לא יוכל לדרוש מחיר גבוה יותר, כי העלות הטיפול ברבבות טונות של סחורה זו רק יגרום הפסדים לנמל. מי יכסה הפסדים אלה, אם לא הקופה המשותפת של כל הנמלים?

הפתעה בתא מפא"י

אילו היתה זו בעייה משקית-מינהלית בלבד, יתכן שהיתה נחתכת בדיון ענייני שקט. אלא שבדרישותי המינהליות-משקיות עורר חיים לסקוב קן-צרעות של אינטרסים מפלגתיים. על כן גויס נגדו כל הכוח שהבוסים החיפאים יכולים לגייסו. בראש המערכה התייצבו אבא חושי והשר בלי תיק, יוסף אלמוגי. שניהם עלו לגדולה הודות לשליטתם במועצת הפועלים של חיפה, והודות לכוח הגלום בנמל חיפה. גם היום יכולים הם להתייצב כראשי נסיכות נפרדת בתוך מפא"י רק הודות לכוח זה. הוצאת הנמל מתחום שלטונם הבלעדי, תכרות את הענף שעליו הם יושבים.

שניים אלה מהווים כוח לא מבוסס. במצב הפנימי המסובך סך של מפא"י, כשהכרעות כלכליות ופוליטיות גדולות מתקבלות על-פי פשרות ובריתות בין קבוצות-לחץ שונות, יכול אלמוגי להבטיח את תמיכתו בלי אשכול, למשל, בעניין של דחיית תוספת-היוקר — תמורת הסכמתו של אשכול כי תוקם מועצה נפרדת לנמל חיפה.

מוכיר מפא"י בחיפה, מצידו, פנה לשר התחבורה שיעלה את הבעיה לדיון בממשלה. ואילו תא מפא"י בין עובדי הנמל ניגש לארגן את המוני הפועלים עצמם למען המועצה העצמאית. פעילי התא כונסו לפגישה סודית בנמל — ודחיקא שם ציפתה לבוסים אכזבה בלתי-נעימה. בזה אדר זה קמו פועלים ואמרו כי אינם רואים כל צורך כמועצה עצמאית, וכי רשות הנמלים נראית להם כפועלת דחיקא וטובתם.

כי עם התחלת פעולתה של הרשות נוצר מצב מיוחד במינו בחיפה. עד אז היו עובדים תלויים תלות מוחלטת בחסדי הבוסים שלהם. כל דבר שרצו, היו צריכים לקבלו כטובה, כפרס על הוכחת נאמנותם. והנה עתה יכלו לקבל דברים אלה מן הרשות, ללא תנאים כאלה. בפעם הראשונה, למשל, מתנהל עתה משאומתן לחתימת הסכם-עבודה כולל עם עובדי נמל חיפה, במסגרת רשת הנמלים כולה. כאשר הוחלט על הפיחות, התלבטו עובדים רבים בפני בעיות כספיות חמורות. קרן עובדי הנמל לא יכלה להושיע. אז הורה לסקוב להעמיד לרשות הקרן הלאה, שתעזור לעובדי דים להחליץ ממצוקתם. עזרה כזאת היו העובדים רגילים לקבל רק בתככים, וכאשר רצו הבוסים לקנותם. גם מעמדו האישי של לסקוב בין עובדי הנמל עזר להטות את לשון-המאזניים לטובתו. הוא הירבה להיפגש עם ועדי עובדים, התעניין בבעיותיהם, וזה ליחס של כבוד והערכה.

נא להכיר: הבוס הגדול

מה הוא מקורי-הכוח, שחושי ואלמוגי תרדים לו כל-כך? על מה יוצאים הם למערכה?

האינטרס שלהם הוא גם אחד הנעלמים הגדולים של חיפה. קוראים לו שירותי נמל מאוחדים. זוהי חברה קבלנית, העוסקת בכל העבודה המעשית של טעינה ופריקה בשטח הנמל. אין שום חוזה בינה לבין מינהלת הנמל, אולם איש לא יעז לפגוע בזכויו הבלעדי שלה על ביצוע עבודות אלה. החברה, כפי שהיא כיום, הוקמה רק לאחר יסוד המדינה. קודם לכן בוצעו רוב עבודות הסחארות בידי פועלים ערביים. קבוצות של פועלי-נמל עבריים כבשו לצמחן בכוח זכות-עבודה בנמל, יצרו את אגודת הסאלר-ניקאים של אבא חושי. לאחר ריבית הערבים ב-1948 התאחדו הקבוצות העבריות הקטנות הקימו את חברת שירותי נמל מאוחדים. בשותפות עם הון פרטי (יצחק רוקח, מהמועצה לפני הדר) והסתדרותי (סולל בונה). החברה מעסיקה כיום כ-1200 פועלים. במינהלת הנמל עובדים 800 איש, האחראים לפקידות, אחסנה, שמירה

חושי-אלמוגי צמד השליטים של חושיסטן, בעת ביקור בנמל. אלמוגי (ימין) צועד כבעל-בית, עם קציני משטרה ואבא חושי (שמאל).